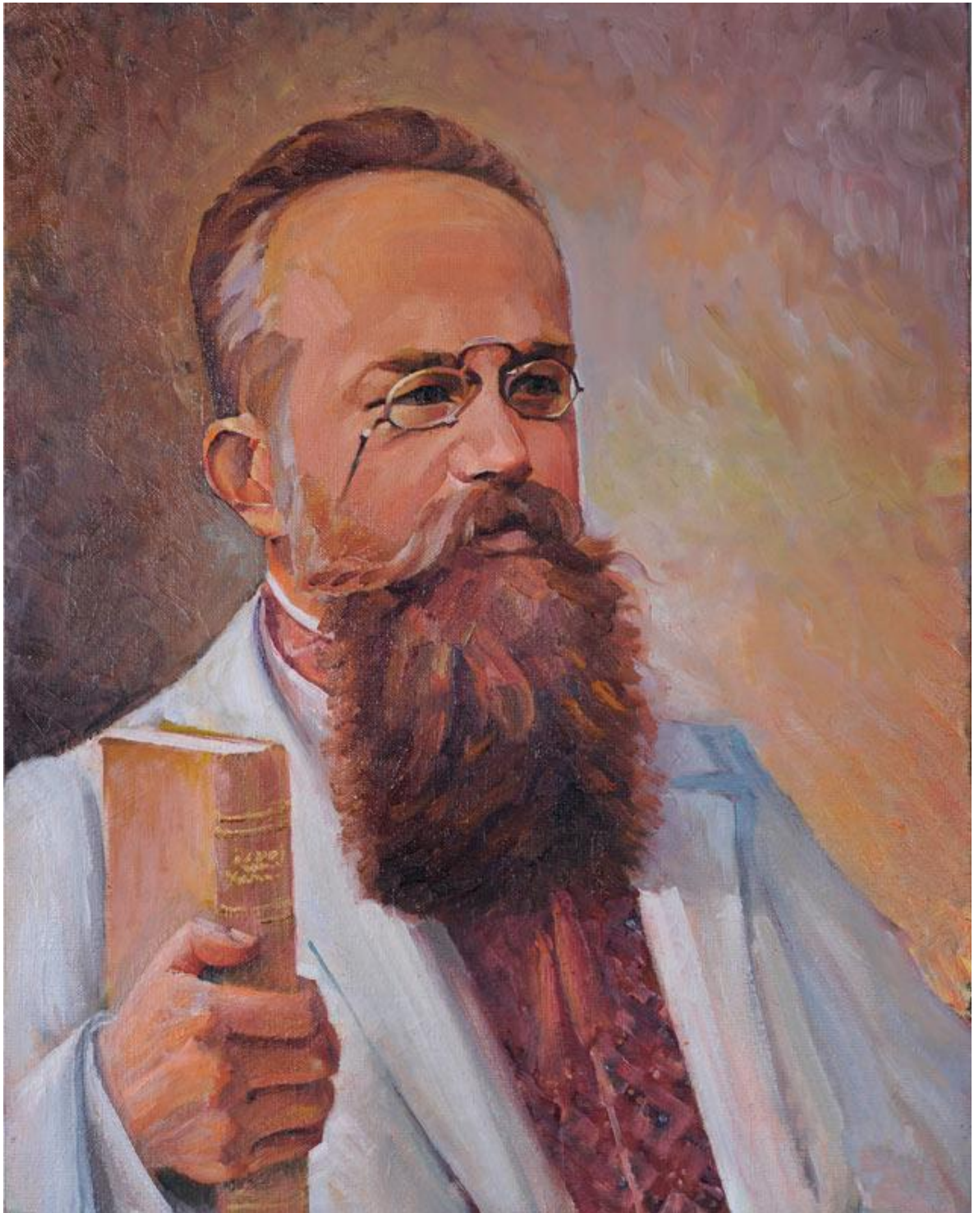

Михайло Сергійович Грушевський

29 вересня 1866 - 24 листопада 1934

Біографія

Михайло Сергійович Грушевський народився 17 вересня 1866 р в м Пагорбі в сім'ї вчителя. Незабаром сім'я переїхала на Кавказ, де в Ставрополі, Владикавказі і Тифлісі пройшли дитячі та юнацькі роки майбутнього історика.

За спогадами Грушевського, інтерес до української історії та культури прокинувся у нього ще в дитинстві. Гімназистом він самостійно вивчив українську мову. Коли в Києві в 1887 р почав виходити історико-художній журнал «Киевская старина» батько Михайла виписав це видання. На сторінках «Київської старовини» Грушевський вперше познайомився з роботами В.Б. Антоновича. Тоді ж, в гімназичні роки, почалося його знайомство з історичними працями М. І. Костомарова та М. А. Максимовича.

Таким чином, вже до моменту закінчення гімназії Грушевський був просякнутий концепціями основоположників і ідеологів київської школи істориків. Тому природним було його шлях до Київського університету св. Володимира, де викладав В.Б. Антонович.

Антонович зіграв вирішальну роль в становленні Грушевського як історика. Під керівництвом Антоновича він написав свої перші роботи: «Південно-російські господарські замки в половині XVI ст.» І твір з історії Київської землі. До цього часу вже були видані книги П.В. Голубовського і Д.І. Багалія про Сіверської землі, Н.В. Молчановського про Подільської, А.М. Андріяшева про Волинську. Потім в 1890-і і 1900-і роки з'явилися дослідження М.В. Довнар-Запольського про кривичі і дреговичі, Голубовського про Смоленську землі та інші.

Твір Грушевського, написане за загальним планом робіт школи Антоновича (спочатку географічний нарис, потім - історичний), відрізнялося масштабом дослідження і зроблених на його основі висновків. Аргументуючи його нагородження золотою медаллю, Антонович особливо відзначив висновки автора про наявність земських бояр в Києві і припущення про відсутність князів в Южної Русі після монгольського завоювання.

Слід зазначити, що припущення, часто абсолютно гіпотетичні, займали в книзі невиправдано велике для наукового дослідження місце.

У Львові Грушевський розгорнув бурхливу діяльність. Очоливши в 1897 р Наукове товариство ім. Тараса Шевченка, він перетворив його на подобу української Академії наук. Суспільство організувало свою роботу за трьома секціями: історичної, філологічної та природничо-математичної. При суспільстві були влаштовані музей, бібліотека, велика друкарня і книгарня.

Тоді ж Грушевський став редактором «Записок» суспільства, перетворених з щорічника в двомісячник. До 1913 р вийшло понад 100 томів цього видання. Поряд з «Записками» Грушевський керував ще одним журналом - «Літературно-науковим вісником». Вчений також читав у Львові публічні лекції, розширюючи кругозір Галицьких українців.

Незабаром після приїзду до Львова вчений зайнявся і політичною діяльністю, приєднавшись до партії Галицьких націонал-демократів. У науковій роботі Грушевський направив свої головні зусилля на створення узагальнюючої («синтетичної») історії України.

Перебуваючих в Галичині, Грушевський намагався тримати осторонь від політики, проти 1899 року ВІН разом із Іваном Франком увійшов до Української національно-Демократичної партії та очолював міське відділення. Алюо Незабаром, через небажаним відлучатись від Наукової роботи, Вийшов із неї. Для розвитку української літератури Грушевський разом з Франком заснував и видавав «Літературно-науковий вісник» (Львів, 1898-1905, Київ, 1905-1907), БУВ одним з організаторів Української видавничої спілки (1899).

У 1904 году власним коштом відкрив приватну Вчительська семінарію в м. Коломия.

Восени 1905 року Михайло Грушевський виїжджає на Україну, де відвідує Київ, Одесу та Харків.

Революційні події в Росії 1905 року, что призвели до послаблення політики царату относительно національного розвитку українців, а також же Тиск польських чиновників зумов повернення Грушевського до Києва.

Влітку 1906 року Грушевський виїхав до Петербурга, де тоді працювала Державна дума, и взявши активну участь у ДІЯЛЬНОСТІ Української Фракції, Українського Клубу та у работе редакції Заснований тоді «Українського Вісника».

У вересні 1907 року за участі Грушевського, що увійшов до його керівництва, створене нелегальне позапартійне українське громадське об'єднання — Товариство українських поступовців, що згуртувало сили українства й до 1917 року було єдиною діяльною українською організацією ліберального напрямку. Свою політичну платформу Грушевський базував у той час на принципах конституційного парламентаризму й автономії України.

Початок Першої світової війни Грушевський зустрів у своєму маєтку в селі Криворівня в Карпатах. Через воєнні дії він не зміг одразу вирушити до Києва. Його маршрут пролягав через Угорщину, Австрію, а далі Румунією, що на той момент була нейтральною державою.

Повернувся історик до Києва 22 листопада 1914 року. Російська влада була вороже налаштована до вченого, наказ по губернському жандармському управлінні про його ув'язнення був датований ще 30 серпня 1914 року. 28 листопада 1914 року Грушевського заарештовано за звинуваченням у австрофільстві, шпигунстві та причетності до створення Легіону Українських січових стрільців. Утримувався він у Лук'янівській в'язниці до 18 лютого 1915 року. Відправлений на заслання до Симбірська (нині м. Ульяновськ) власним коштом у супроводі одного конвоїра, куди прибув 22 лютого 1915 року.

Завдяки клопотанню Петроградської академії наук, Грушевському було дозволено переїхати до м. Казані та займатися науковою роботою з заборонаю викладацької діяльності.

31 березня 1916 року вчена рада Львівського університету позбавила його посади професора. У вересні 1916 року переїхав до Москви, де розгорнув активну громадсько-політичну діяльність.

Прагнув об'єднати опозиційні українські сили. Продовжував наукову роботу, працював в архіві МЗС Росії, Румянцевській бібліотеці (нині Російська державна бібліотека) над матеріалами до 8-го тому «Історії України-Руси».

Волю йому принесла Лютнева революція у Петрограді.

10 (23) червня Грушевський брав участь у проголошенні I Універсалу УЦР. Звернувся до всіх українців із закликом самостійно організуватися та братися до негайного закладення підвалин автономності. Як голова УЦР добивався від Тимчасового уряду поступок Україні. 25 жовтня (7 листопада) збройний переворот більшовиків у Петрограді й невизнання ними УЦР поклали край сподіванням Грушевського про перетворення Росії на федеративну республіку. 7 (20) листопада УЦР під головуванням Грушевського III Універсалом проголосила Українську Народну Республіку.

По поверненні до Києва, Грушевський приділяв значну увагу конституційному процесові в Україні. Під його керівництвом розроблялася Конституція незалежної УНР (прийнята 29 квітня 1918 року), згідно з якою верховним органом влади УНР проголошувалися Всенародні збори, які безпосередньо здійснювали вищу законодавчу владу в УНР і формували вищі органи виконавчої та судової влади.

29 квітня в Києві відбувся державний переворот і влада перейшла до рук гетьмана Павла Скоропадського. У зв'язку з державним переворотом, здійсненим Скоропадським, Грушевський перейшов на нелегальне становище.

На початку лютого 1919 року, після взяття Києва більшовиками, Грушевський виїхав до Кам'янця-Подільського. У березні емігрував до Чехословаччини. Жив у Празі, потім у Відні як представник закордонної делегації УПСР. Розгорнув широку публіцистичну й наукову діяльність.

1923 року був обраний академіком ВУАН. У березні 1924 року з сім'єю переїхав до Києва. Працював професором історії в Київському державному університеті. Був обраний академіком Всеукраїнської академії наук, керівником історико-філологічного відділу.

Від 1931 року змушений був жити в Москві.

23 березня 1931 року Грушевського заарештували як «керівника Українського націоналістичного центру», вигаданого чекістами.

Наприкінці 1934 року Грушевський відпочивав у одному з кисловодських санаторіїв і несподівано захворів на карбункул. Помер від сепсису через три дні після операції. Серце зупинилось о другій годині дня.

Наступного дня газета «Вісті» вмістила повідомлення від Ради Народних Комісарів УСРР про смерть Грушевського. У постанові Раднаркому зазначалося: «Зважаючи на особливі наукові заслуги перед Радянською Соціалістичною Республікою академіка Грушевського М. С., Рада Народних Комісарів УСРР постановила: Поховати академіка Грушевського М. С. в столиці України — Києві.

Тіло Грушевського перевезли до Києва, поклали в головній залі Української Академії Наук, а 29 листопада відбулися похорони.

Похований на Байковому кладовищі Києва (ділянка № 6, біля Вознесенської церкви).